

ВІДГУК
офіційного опонента – кандидата мистецтвознавства, доцента,
професора кафедри музичного мистецтва
Волинського національного університету імені Лесі Українки

КАШАЮК Вікторії Миколаївни

на дисертаційну роботу

Чен Сяньчунь

**«ТВОРЧА СПАДЩИНА ДОМЕНІКО ДРАГОНЕТТІ
В КОНТЕКСТІ КЛАСИЧНОЇ ТА РАННЬОРОМАНТИЧНОЇ
ЕСТЕТИКИ ВІРТУОЗНОСТІ»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 02 Культура і мистецтво
зі спеціальності 025 – музичне мистецтво

Обрана тема дисертації Чен Сяньчунь обґрунтована необхідністю системного дослідження творчої спадщини Доменіко Драгонетті – одного із найвизначніших контрабасистів кінця XVIII – початку XIX століть. Дослідниця вважає, що мистець не лише трансформував техніку гри на контрабасі, а й докорінно змінив уявлення про сольний потенціал інструмента в оркестровому та камерному контекстах. Відомо, що сучасники підкреслювали виняткову віртуозність виконань майстра, яка проявлялася у володінні високими регістрами, флажолетній техніці, швидкості пасажів, що поєднувалися з ліричною виразністю мелодичних ліній. Дисертантка зауважує, що ці досягнення, хоча й широко визнавалися, проте залишилися недостатньо осмисленими у сучасному музикознавчому дискурсі.

Дослідниця підкреслює, що Доменіко Драгонетті виступив радикальним новатором у трактуванні контрабаса, усталюючи стандарти настройки інструмента, конструкції смичка та прийомів техніки гри, які отримали широку циркуляцію у провідних європейських музичних центрах. Водночас, критично зауважує, що попри величезний внесок у техніку гри та педагогічну

практику, ім'я мистця часто лишається у тіні славетних віртуозів на інших інструментах, що демонструє певну історичну несправедливість у оцінці внеску контрабасиста.

Окрім виконавської діяльності, дисертантка акцентує на композиторській спадщині Доменіко Драгонетті, яка довгий час залишалася другорядною у сприйнятті музикознавців. Авторка відзначає, що композитор створив численні оригінальні твори для «не-сольного» інструмента, а також здійснив значну кількість транскрипцій творів барокових, класичних та романтичних авторів. Це свідчить про здатність майстра поєднувати технічну досконалість із художньо-естетичною глибиною, що, на думку дослідниці, робить його життєтворчість показовим прикладом інтеграції виконавської і композиторської діяльності.

Таким чином, тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки дозволяє всебічно осмислити багатогранну діяльність Доменіко Драгонетті, заповнити існуючий пробіл у музикознавчій літературі та відновити належну оцінку ролі мистця у розвитку європейської контрабасової школи. При цьому комплексний аналіз виконавських і композиторських здобутків майстра має не лише історичне, але й практичне значення для сучасних контрабасистів та викладачів, створюючи можливості для подальшого осмислення запроваджених стандартів інструментальної майстерності.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в аспірантурі Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка й відповідає темі № 6 «Музично-виконавське мистецтво: теорія, історія, практика» перспективного тематичного плану науково-дослідної роботи академії на 2020–2025 роки. Тема дисертації в оновленому формулюванні затверджена рішенням вченої ради Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка (протокол засідання №02 від 27.02.2025 р.).

Характеристика основних положень роботи. У першому розділі «Категорія віртуозності в історичній еволюції та її прояв у композиторсько-виконавській творчості Доменіко Драгонетті» дослідницький фокус логічно

спрямовано на осмислення передумов формування феномена виконавця-віртуоза й композитора у широкому історико-культурному контексті. Дисертантка виходить із того, що здійснює реконструкцію основних етапів трансформації уявлень про віртуозність в європейській музичній культурі XVIII–XIX століть і, в результаті, обґрунтовує думку про те, що вказана категорія, попри свою, на перший погляд, очевидність, є надзвичайно динамічною й змістовно варіативною – у різні епохи вона наповнювалася різноманітними акцентами та ціннісними пріоритетами. Наприклад, барокове захоплення імпровізаційністю та афектною спонтанністю поступається класицистичному ідеалу рівноваги, пропорційності та раціональної впорядкованості. Натомість романтична естетика, закономірно зміщуючи центр ваги до індивідуального «Я» мистця, легітимізує право на суб'єктивне самовираження, інколи навіть у протиставленні до очікувань публіки. У цьому контексті Чен Сяньчунь цілком переконливо окреслює дихотомію двох типів віртуозності: глибинно-змістовної, орієнтованої на художню істину, і зовнішньо-ефектної, що апелює радше до поверхової рецесії, а відтак – і двох типів віртуозів. На тлі окреслених процесів життєтворчість Доменіко Драгонетті інтерпретується як показовий приклад поєднання індивідуальної самореалізації з естетичними прагненнями доби. Застосування концепції життєтворчості дозволило Чен Сяньчунь аргументовано трактувати мистецький доробок контрабасиста як результат виняткової внутрішньої енергії та цілеспрямованості. Особливої уваги заслуговує послідовність мистця у досягненні професійних цілей, здатність долати об'єктивні труднощі, а також, без перебільшення, майже екзистенційна прив'язаність до власного інструмента, – саме ця риса, підсилена постійним прагненням до розширення технічно-виражальних можливостей контрабаса, формує образ мистця новаторського типу.

У підрозділі, присвяченому інструментарію музиканта та його внеску в еволюцію контрабасового виконавства, авторка слушно акцентує увагу на органологічному аспекті. Чен Сяньчунь наголошує, що протягом тривалої сценічної діяльності Доменіко Драгонетті користувався кількома

інструментами, серед яких особливе місце посідав контрабас роботи Гаспаро да Сало. Такий факт не лише має біографічне значення, але й опосередковано свідчить про формування індивідуального звукового ідеалу виконавця.

В останньому підрозділі дисертантка зосереджує увагу на виявленні модусів віртуозності у творчій та виконавській практиці Доменіко Драгонетті та переконливо доводить, що діяльність мистця, яка тривала понад шістьдесят років, відображає складну стильову еволюцію – від барокових рудиментів, помітних у ранній венеційській період, через засвоєння класицистичних норм, – і до формування виразно романтичного типу віртуоза. При цьому, що видається принципово важливим, йдеться про віртуозність змістовного, «першого» типу, зорієнтовану на глибину художньої інтерпретації. Водночас, не можна ігнорувати й інший вимір артистичної постаті контрабасиста: володіючи неабияким почуттям сценічної доцільності та особистою харизмою, мистець свідомо конструював довкола себе ореол екстравагантності, що, безперечно, підсилювало його вплив на публіку та сприяло формуванню яскравого сценічного іміджу.

Аналізуючи вказані здобутки Чен Сяньчунь, на думку опонента, можна провести аналогії до декількох відомих концептуальних ідей, в яких маркуються ті чи інші засади, дотичні до феномену життєтворчості. Такими, зокрема, вважаємо: поведінкові моделі або «*pattern of behaviour*», у вираженні у психоаналітичній теорії Карла Густава Юнга; трактування життєтворчості як результату інсайту у теорії Вчинку Володимира Роменця; трактування стилю музичної творчості як *діяльності* Віктором Москаленком, котрий, орієнтуючись на бюффонівську ідею «стиль – це сама людина», виводить таке розуміння на рівень творчості-як-життя і життя-як-творчості; нарешті – ідея про пізній період творчості як хронологічне, екзистенційне та естетико-стильове явище, пов'язане зі світоглядним «*просвітленням*», катартичністю тощо, що має відповідний вплив на вибір концепцій і виразових засобів творів, сформульована Наталією Савицькою у концепції хроносу композиторської життєтворчості. Такі аналогії, безумовно, підтверджують слушність наукових

пошуків Чен Сяньчунь та уводять дослідження авторки до апробованого наукового контексту.

Другий розділ «Класичні засади індивідуального стилю Д. Драгонетті у концертних та камерно-інструментальних жанрах», як зазначає дисертантка, спрямований на виявлення специфіки індивідуалізованого переосмислення класицистських норм у творчості композитора. Авторка переконливо підкреслює, що йдеться не про пряме наслідування стильових канонів, а про їх творчу трансформацію, що засвідчує зрілість художнього мислення мистця. Водночас, дослідниця слушно зауважує, що така індивідуалізація подекуди призводить до стилістичної гібридизації, яка, попри свою продуктивність, ускладнює однозначну стильову атрибуцію.

Аналізуючи Концертну п'єсу № 6 d-moll для контрабаса з оркестром, Чен Сяньчунь прагне розкрити віртуозну природу композиторського письма. Авторка аргументовано доводить, що технічна складність – зокрема, використання високого регістру та різноманітних виконавських прийомів, – функціонує як засіб художньої виразності, а не як самоціль. Водночас, як підкреслює дослідниця, рівень виконавських вимог до соліста та специфіка взаємодії з оркестром дозволяють інтерпретувати твір як одночастинний концерт, що виглядає цілком виправданим висновком.

Досліджуючи класичний ідеал концертності у Концерті A-dur, авторка зосереджується на семантичному потенціалі солюючого контрабаса. Дисертантка наголошує, що у творчості Доменіко Драгонетті цей інструмент набуває повноцінного концертного статусу, що реалізується через принцип діалогічності – як у взаємодії з оркестром, так і в межах внутрішнього розвитку музичного матеріалу. Особливо цінним є спостереження дослідниці щодо активної трансформації тематизму через переінтонування, що надає музичному процесу динаміки й виразності. Водночас, звертаючи увагу на театралізований характер виконавської презентації, де соліст виступає як активний учасник сценічної комунікації, дисертантка зауважує, що така тенденція іноді може зміщувати акцент у бік зовнішньої ефектності.

У завершенні розділу авторка розглядає два квінтети В-dur, в яких демонструються різні підходи до трактування солюючого інструмента. У першому із них композитор виявляє винахідливість у побудові ансамблевого діалогу, внаслідок чого твір набуває рис концертного жанру. Натомість, у другому квінтеті, за спостереженням дисертантки, акцент зміщується на дрібну техніку, яка, однак, не втрачає художньої доцільності, а віртуозність є підпорядкованою формуванню драматично насиченого образу.

У третьому розділі «Ранньоромантичні жанрово-стильові елементи у спадщині Доменіко Драгонетті» авторка обирає для аналізу твори, в яких, за її спостереженням, зрілий мистець здійснює не стільки наслідування романтичних моделей, скільки їх індивідуальне переосмислення. Водночас, дослідниця могла б ширше окреслити контекст раннього романтизму, адже подекуди аналітичні висновки подаються без достатнього історико-стильового розгортання саме у цьому науковому контексті.

Аналізуючи Andante з Квінтету №18 С-dur, авторка підкреслює кантиленну природу тематизму, що визначає інтонаційну організацію твору та його емоційний профіль. Як слушно зауважує дослідниця, характерною ознакою є романтичне зіставлення світлих, елегійно-ліричних образів із моментами драматичного напруження та експресивних «спалахів». Важливим є також зауваження щодо варіативності виконавського складу (контрабас із фортепіано), що розширює функціональне поле твору.

При аналізі циклу Дванадцяти вальсів дисертантка акцентує на новаторському характері композиторського мислення Доменіко Драгонетті, підкреслюючи органічне поєднання технічної складності з виконавською зручністю, що видається особливо цінним із практичної точки зору. Як зазначає дослідниця, кожна із п'єс циклу репрезентує синтез «блискучої» віртуозності та витонченого ліричного світовідчуття, втіленого у жанрі вальсу. Разом із тим, варто зауважити, що поняття «поетизації віртуозності», хоча й привабливе з аналітичної перспективи, подекуди залишається недостатньо конкретизованим, що дещо послаблює чіткість теоретичного узагальнення.

У результаті проведеного дослідження Чен Сяньчунь укладає *Висновки*

щодо цілісного осмислення творчої постаті Доменіко Драгонетті – видатного італійського контрабасиста й композитора, чия діяльність інтерпретується авторкою крізь призму концепції життєтворчості. Дослідниця обґрунтовує вибір категорії віртуозності як ключового аналітичного інструмента, що дозволяє адекватно окреслити художній статус мистця у контексті європейської культури кінця XVIII – першої половини XIX століть.

Авторка наголошує, що у процесі дослідження було реалізовано низку взаємопов'язаних завдань. Зокрема, здійснено огляд наукових підходів до осмислення віртуозності в музиці, на основі чого дисертантка пропонує власні узагальнення щодо історичної еволюції цієї категорії. Проектуючи виявлені принципи на творчу спадщину Доменіко Драгонетті, дослідниця доводить, що вони реалізуються з винятковою винахідливістю, поєднуючи раціоналістичні засади класицизму з виразною експресією, співвідсною зі стилістикою Людвіга ван Бетовена. Водночас, як слушно підкреслює авторка, така синтетичність є однією із визначальних рис індивідуального стилю мистця.

Окрім того, дисертантка виокремлює ключові аспекти дослідження виконавської та композиторської діяльності Доменіко Драгонетті у контексті розвитку контрабасового мистецтва, а також послідовно реконструює основні етапи його життєвого і творчого шляху. Авторка аргументовано трактує його як митця типу *self-made man*, наголошуючи на ролі особистісної ініціативи та наполегливості у формуванні його професійної траєкторії. Разом із тим, це положення могло б бути поглиблене ширшим соціокультурним аналізом умов, у яких формувався мистець.

Важливим результатом дослідження, за твердженням авторки, є окреслення рис індивідуального стилю обраних творів Доменіко Драгонетті у співвіднесенні з художніми тенденціями доби, зокрема у вимірі еволюції від класицизму до романтизму. Також дисертантка аналізує органологічні аспекти – особливості інструмента та смичка, пов'язані з діяльністю музиканта, і розглядає вплив різних виконавських шкіл, що розвивалися у цьому напрямі. У цілому, висновки справляють враження логічно вибудованих і

концептуально вмотивованих, хоча подекуди відчувається потреба в більш чіткому структуруванні окремих положень.

Також варто акцентувати, що безперечною перевагою дослідження є його широка культурно-історична перспектива, в межах якої творча постать Доменіко Драгонетті осмислюється як результат взаємодії різних мистецьких традицій європейського музичного простору. Чен Сяньчунь доводить, що діяльність мистця розгортається на перетині італійської виконавської школи та загальноєвропейських академічних тенденцій, що дозволяє по-новому оцінити його роль у процесі утвердження контрабаса як повноцінного сольного інструмента, здатного до «блискучої» віртуозності. Авторка диференціює контрабасові школи, які орієнтуються, зокрема, на доцільність і переваги того чи іншого смичка, у тому числі – «драгонеттівську» (італійську) і «боттезінівську» (французьку). Хоча дисертантка не подає детальної компаративної характеристики обох підходів, та все ж, на думку опонента, переконливо доводить переваги методу Доменіко Драгонетті, «завдяки якому досягався значно багатший і виразніший звук» (с. 97). У цьому контексті дослідниця виокремлює риси стильової індивідуальності композитора й виконавця, які водночас відображають ширші закономірності формування інструментально-виконавської культури доби.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження Чен Сяньчунь формується на основі опрацювання широкого кола наукових джерел, авторських узагальнень, а також аналітичного вивчення творів Доменіко Драгонетті для контрабаса соло та камерно-інструментальних ансамблів. Зокрема, вперше в українському музикознавстві систематизовано значний масив зарубіжної літератури, присвяченої постаті мистця; окреслено модуси віртуозності як у площині виконавської діяльності, так і в контексті композиторської спадщини Доменіко Драгонетті; здійснено розгорнутий теоретичний аналіз ряду камерно-інструментальних творів композитора.

Подальшого розвитку набуло осмислення категорії віртуозності, інтерпретованої не лише як художньо-технічний феномен, але й у ширшому

філософсько-етичному вимірі; уточнено поняття життєтворчості мистця, розглянуте крізь призму індивідуального «життєвого проєкту» Доменіко Драгонетті. Окрім того, доповнено уявлення про життєвий і творчий шлях композитора, а також про культурно-мистецьке середовище, в якому відбувалося його становлення.

Відтак, можна стверджувати про достатньо високий рівень наукової новизни представленої дисертаційної роботи.

Методологічний інструментарій дослідження зумовлений обраним ракурсом аналізу й охоплює сукупність взаємодоповнювальних підходів, спрямованих на всебічне осмислення феномену віртуозності. Визначальну роль відіграє філософсько-естетичний підхід, застосування якого дає змогу інтерпретувати категорію «віртуозності» не лише у площині технічної майстерності, а й як форму репрезентації духовно-ціннісних орієнтирів, характерних для відповідних стильових епох, у даному випадку – класичної та ранньоромантичної. Історико-культурологічний підхід забезпечує реконструкцію еволюційної траєкторії індивідуального стилю Доменіко Драгонетті у широкому контексті соціокультурних трансформацій, що супроводжували його творчу діяльність. Водночас, історико-компаративний підхід уможливив виявлення специфіки трактування засад віртуозності та жанрових моделей класицизму й раннього романтизму у співставленні з художньою творчістю сучасників мистця. Поряд із цим, застосовано метод теоретичного аналізу музичних творів, спрямований на виявлення домінантних стильових характеристик і принципів організації музичного матеріалу.

Теоретична цінність проведеного дослідження полягає у потенціалі застосування його ключових положень і висновків для подальшого наукового опрацювання проблем контрабасового мистецтва, зокрема з позицій музично-естетичного та стилістичного підходів. Отримані результати становлять вагомий внесок у розвиток історичного та виконавського музикознавства, сприяючи формуванню цілісного уявлення про категорію віртуозності та феномен життєтворчості Доменіко Драгонетті.

Практична значущість роботи виявляється у можливості впровадження її результатів в освітні курси «Історія і теорія контрабасового мистецтва», «Історія оркестрових стилів», «Засади історично поінформованого виконавства», «Історія світової музичної культури», «Аналіз музичних творів», «Музична інтерпретація» та інші, пов'язані з підготовкою музикантів-виконавців.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження висвітлені у трьох одноосібних статтях у спеціалізованих виданнях, рекомендованих і затверджених МОН України.

Основні теоретичні положення дисертаційного дослідження пройшли апробацію на спеціальних засіданнях відділу аспірантури та докторантури Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка з питань аспіранських звітів про виконання індивідуального плану наукової роботи здобувачів ступеня доктора філософії, а також були представлені на семи на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертація Чен Сяньчунь «Творча спадщина Доменіко Драгонетті в контексті класичної та ранньоромантичної естетики віртуозності» є результатом самостійного дослідження. Робота не містить запозичень та прямого плагіату, є цілісною за змістом і відповідає чинним вимогам до її оформлення. Ознак використання ШІ не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи.

Оцінюючи дисертацію Чен Сяньчунь позитивно, необхідно вказати і на окремі дискусійні моменти маркувати ті ідеї дослідження, котрі, на думку опонента, потребують певних акцентів.

1. Аналіз спадщини Доменіко Драгонетті в контексті класичної та ранньоромантичної естетики віртуозності здійснюється крізь призму концепції життєтворчості. Відомо, що здійснення «життєвого проєкту», який складає сенс життєтворчості, відбувається як завдяки, так і всупереч певним об'єктивним обставинам. Стосовно цього хотіла би попросити дисертантку

рельєфно окреслити, які з обставин життя митця вона вважає доленосними і позитивними, а які – тими, що їх довелось долати для досягнення своєї мети?

2. Авторка диференціює контрабасові школи, які орієнтуються, зокрема, на доцільність і переваги того чи іншого смичка, у тому числі – «драгонеттівську» (італійську) і «боттезінівську» (французьку). Прошу дати їх компаративну характеристику з огляду на потенційні переваги і недоліки у виконавстві.

3. Безперечною перевагою дослідження є його широка культурно-історична перспектива, у межах якої творча постать Доменіко Драгонетті осмислюється як результат взаємодії різних художньо-стильових традицій європейського музичного простору. А звертаючись до особистої психограми митця, які його індивідуальні риси Ви вважаєте найбільш «спорідненими» з класицистичною моделлю музиканта, а які – з романтичною?

Безумовно, задекларовані вище питання і побажання мають дискусійний характер, тому їх висвітлення у процесі публічного захисту лише маркує важливі позиції дисертації та окреслює перспективи подальшої роботи і Чен Сяньчунь, й інших дослідників контрабасової творчості.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Чен Сяньчунь «Творча спадщина Доменіко Драгонетті в контексті класичної та ранньоромантичної естетики віртуозності» є завершеним, достовірним, самостійним дослідженням актуальної наукової проблеми. Дисертація має високий теоретико-аналітичний рівень, вагому новизну в усіх розділах, викладена науковою мовою. Тема розкрита сповна, досягнуто мету та виконано завдання дослідження.

Результати дослідження мають самостійний характер, обґрунтовані на основі використання низки новаторських методів.

Ознак наукової недоброчесності, у т.ч. використання ШІ, при знайомстві

з текстом дисертації не зауважено.

Дисертація повною мірою відповідає спеціальності 025 – музичне мистецтво галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Висновок і оцінка дисертації. На основі викладеного варто підсумувати, що дисертаційна робота Чен Сяньчунь «Творча спадщина Доменіко Драгонетті в контексті класичної та ранньоромантичної естетики віртуозності» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке повністю відповідає вимогам пунктів 5–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12 січня 2022 р., а також затвердженим наказом МОН від 12 січня 2017 року «Вимогам до оформлення дисертації», а її авторка Чен Сяньчунь заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Офіційний опонент:

професор кафедри музичного мистецтва

Волинського національного

університету імені Лесі Українки

Вікторія КАШАЮК,
кандидат мистецтвознавства,
доцент

13.04.2026 р.